

מרן הגר"ד קוק שליט"א

יסודי האמונה והבטחון בהשי"ת...

ואודות השיר "ויהיה לי עוד יותר טוב"...

א. לאחרונה הופץ בעולם שיר חדש מתוך מילים הרגילות על לשונו של מזכה הרבים הרב שלום ארוש שליט"א [השי"ת ירפאהו רפוא"ש, ויחזור לדבר כדבעי בפיו ובשפתיו כאשר היתה באמנה אתו, ויקויים בו דברי הפסוק "אני שלום וכי אדבר"], והפזמון של השיר הוא, "ה' יתברך תמיד אוהב אותי ותמיד יהיה לי רק טוב... ועוד יותר טוב ועוד יותר טוב"...

ב. והגרא"ד שליט"א כתב בראש ספרו "עץ ארז" על מסכת "דרך ארץ רבה" (עמ' מב והלאה), שיש בשיר הזה ספק אפיקורסות אם אומרים את המילים בלי דעת, שהרי למדנו החפץ חיים זיע"א שאסור לאדם לומר שיכול להיות יותר טוב... כי אם מר לאדם – אז זה הכי טוב עבורו... והרחיב בזה למאד מאד. ע"ש בדבריו. ואחריו יצא הגרנ"א שליט"א לומר שאין בזה שום חשש כלל ועיקר, ונעשה מזה פולמוס גדול בהמון... [וראה כל מה שהביא בזה ידידינו הרה"ג ריחמ"א שליט"א בגליון "מריח ניחוח" פרשת ויצא תשפ"ה].

ג. ולבקשת רב אחאי מזכה הרבים כבוד הג"ר יוסף חיים או"צ שליט"א הצעתי השאלה בפני מרן הגר"ד קוק שליט"א בקיצור, לשמוע ממנו דעת תורה ודרך ישרה, וכה השיב:

אין כל חשש במילים הללו, כיון שב"דעת בני אדם" אין מה לדון ולדקדק, השיר הזה הוא ענין של "חיזוק", ולא בא "ללמד"...

ובכלל... הוסיף מרן שליט"א, זה כן נכון לפי האמת, הרי כתוב (תהלים כה, ח) "טוב וישר ה'"... כל מה שהוא עושה זה טוב... זה ודאי טוב... רק שאתה לא מבין... לכן אתה חושב שזה לא טוב...

נכון שבמשנה (ברכות נד ע"א) כ' "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה", שהרי ב"פועל" יש דינים בעולם... אבל ב"מופשט" הכל אינו אלא טוב... והחילוק ברור...

ד. ואמנם מרן החזו"א זיע"א בס' "אמונה ובטחון" (פרק ב) כתב בזה"ל: "טעות נושנת נתאזרחה בלב רבים במושג בטחון וכו', להאמין בכל מקרה שפוגש האדם ועמידתו לקראת עתיד בלתי מוכרע וכו', כי בטח יהיה הטוב, ואם מסתפק וחושש על היפוך הטוב, הוא מחוסר בטחון, ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד, אין העתיד מוכרע, כי מי יודע משפטי ה' וגמולותיו יתברך, אבל ענין הבטחון הוא – האמון שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש, הכל בהכרזה מאיתו יתברך". עכ"ל.

ה. ומתבאר בדברי החזו"א שמה שחושבים העולם שע"י גודל האמונה יעשה להם רק טוב בפועל... זה אינו אמת, והתוצאה של האמונה והבטחון היא שהאדם מקבל את הרע באהבה ובידיעה שזה בהשגחה מאת ה', וזה מה שצריך להיות... ואם כן לפי"ז לכאורה אין גיבוי למילים "ותמיד יהיה לי רק טוב"...

ו. ואמר מרן הגר"ד קוק שליט"א שדברי החזו"א ברורים ואין חולק עליהם, כי אמנם האמונה והבטחון הם יסוד האמת, וטוב ה' לכל, אך בפועל "אתה לא מגובה"... אתה "מוגבל" אין מה לעשות... בפועל לא מתגלה [ברציפות] הטוב המופשט...

ז. ושאלתי את מרן שליט"א אודות מה שידוע בעולם בשם רבינו "חובות הלבבות" (בשער הבטחון) שע"י אמונה יהיה רק טוב ולא יאונה לו כל רע, ושלא כדברי מרן החזון איש זיע"א, [וע"ע בביאור רבינו יונה למשלי (פ"ג פסוק כו). ובמש"כ רבינו המהר"ל מפראג בס' "נתיבות עולם" (נתיב הבטחון פרק א). ע"ש].

ח. ואמר רבינו שליט"א שהפלוגתא הזו שמייחסים בין ד' החובות הלבבות לד' החזו"א, היא טעות בהבנת האמונה, ובודאי שהחובות הלבבות מסכים לד' החזו"א, רק שהחזו"א מדבר על עצם החפצא, והחובות הלבבות מדבר על הסגולות שבדבר... שע"י ריבוי חוזק האמונה והבטחון של האדם, הרי זה מטה את מצבו לצד חסד... הסגולה האלהית באמונה כשאתה מתחבר להקב"ה, לעזור לך לגלות את הטוב בכל מצב שהוא...

החפצא של האמונה היא – ראובן מאמין שהכל מה', אם אני מקשר את ה' למעשה – וה' הוא טוב, ממילא באופן סגולי זה יגרום להטות כלפי חסד את מה שעובר עליך...

ט. ושאלתי את מרן שליט"א ממה שכתוב בברכות (ס ע"א) על הלל הזקן ששמע קול צווחה בעיר, ואמר, מובטח אני שאין זה בתוך ביתי, [ומשמע שיש מציאות להאמין שלא יהיה רע כלל, והיינו כמו שהעולם מפרשים בד' הרב חובות הלבבות, ומכאן גם קושיא ע"ד מרן החזו"א].

י. והשיבני מרן שליט"א, שם הלל מדבר בדרגת "בטחון"... וכלשונו שאמר "מובטח אני", וכן הביאה הגמ' עליו את הפסוק (תהלים קיב, ז) "משמועה רעה לא ירא נכון לבו בטוח בה"...

"אמונה" זה לימוד – זה ה"דעת" שבאדם, "בטחון" זה ה"הרגשה", הוא חי את האמונה, הלל לא היה רק מאמין, אלא היה שרוי בבטחון שהוא מעל האמונה... [וראה מש"כ מרן שליט"א בס' "יפרח כשושנה" ח"ד (עמ' שלט והלאה) בביאור ההבדל בין "אמונה" ל"בטחון". ע"ש ותרועה צמאונך].

אמונה נכללת בפסוק "וידעת היום", וה"בטחון" כלול ב"והשבות אל לבבך"... דהיינו להשליט את ידיעת המח על הרגשת הלב... [והיינו דכתיב "נכון לבו בטוח בה"...].

המח זה המחשבה, הלב זה הדם של האדם, ההרגשה של האדם, אם אני בוטח ולא רק מאמין שה' הוא טוב, אלא מעביר את הידיעה למציאות של בטחון, בזה אני כבר אכן יכול לדעת [שאין זה בתוך ביתי], כי זה לא רק בירור שכלי, אלא אני חי את זה, חי את האמונה, וממילא זה ישפיע על המציאות בפועל... ששום דבר לא יפגע בי... כיון שהגעתי לנקודת "והשבות אל לבבך" שזה ה"חיבור" ולא רק "ידיעה"... עכ"ד מרן שליט"א.

יא. ולפי כל האמור י"ל דהגם שהחזו"א כלל בדבריו גם את ה"בטחון", היינו בטחון שלנו, שהוא בשיעור מועט מאד לפי צמצום השגתינו, אבל בטחון של "הלל", הוא הבטחון שעליו נאמרו הדברים הנ"ל. [והיינו דרגת בטחון של ר"ש בן חלפתא בעובדא דאריות בסנהדרין (נט ע"ב). ע"ש].

יב. וכבר ידוע מרבינו אברהם בן הרמב"ם בס' "המספיק לעובדי ה'" (פרק שמיני) שיש מדרגות ושיעורים במידת הבטחון, וכ"כ הגר"א בס' "אמרי נעים" (ברכות ס ע"א) דשאני בטחון של הלל שהיה בדרגה גבוהה, וזו הסיבה שמצינו צדיקים בעלי בטחון, ובכל זאת היתה רעה בביתם. ע"ש. [וראה מש"כ רבינו שליט"א אודות הדרגות בבטחון,

בס' יפרח כשושנה שם (עמ' שדמ והלאה). וע"ע ב"יפרח כשושנה" ח"ג (עמ' עה). ודו"ק].

יג. ולפי סגנון זה יש מקום לומר דאכן דברי החובות הלבבות כפשוטן, רק שהוא דיבר על דרגת בטחון חשובה, [וכפי שידועה שיטתו (בשער הבטחון פ"ג, הקדמה רביעית) על בעל בטחון שלא שייך בו רבב של חטא, וידוע מאי דמטו בזה משם הגר"א מוילנא זיע"א, וראה מה שהרחבתי בזה בחיבורי "מבטח לצדיקים" אשר עודנו בכתב יד], והחזו"א מיירי בבטחון של דורות אחרונים...

יד. וידועה העובדא שהגר"י סלאנטר אמר להרש"ש שעל ידי הבטחון יבא לו כל מה שרוצה, והרש"ש לא הסכים לזה, ואמר הגרי"ס להרש"ש, הנה עתה אני רוצה שעון זהב... וכך הוה, שמיד כשיצאו לרחוב יחדיו, בא אדם לתת לו שעון זהב. [ועמש"כ הגאב"ד ווינדאוי ר' אפרים סאמאנאו זצ"ל (חתנו של הגר"ח ברלין) במכתבו הנדפס בספר "פירות החבר" הנספח לשו"ת נשמת חיים (סי' מו). ואכמ"ל כעת]. ונראה שסברת הרש"ש נוטה יותר לד' החזו"א הנ"ל, וסברת הגרי"ס נוטה להבנת העולם בדעת החובות הלבבות.

טו. והגר"ש הלוי סולובייצ'יק במכתבו הנדפס בראש ס' מאמר הבטחון של הבית הלוי [דפוס ירושלים תש"פ] הביא שהעירו להגרי"ד הלוי כשסיפר עובדא דהגרי"ס הנ"ל – שזה דלא כהחזו"א, ולא השיב ע"ז, והוא כתב לבאר הענין דלא סתרי אהדדי, כי יש מדרגות בבטחון וכמ"ש רבינו אברהם בן הרמב"ם בס' "המספיק לעובדי ה'" הנ"ל. [וע"ע בזה"ק (ר"פ וירא). ודו"ק].

עד כאן הקפה ראשונה לעת עתה בענין זה, כל מה שכתבתי כאן אין זה טפה מן הים ממה שיש להרחיב ולבאר למאד מאד בסוגיות חמורות אלו, ולא באתי אלא להביא דעת תורה מרבינו שליט"א על אודות השיר החדש, ולמדנו מדבריו של רבינו שליט"א, שבכגון דא אין לעורר ולהעיר, והנח להם לישראל, ובפרט שברעיון המופשט זה אמת, והרווחנו בזה שיחה נאה בסוגיית אמונה ובטחון מפי קדשו של רבינו הגדול שליט"א.

ואציין למשמרת שבגליון התורני "נפלאות" מתוך שיעוריו וכתביו של הגאון המיוחד ר' יצחק גינזבורג שליט"א, הביאו ששאלו ממנו על אודות השיר החדש הזה, והשיב ממש בסגנון דבריו של ידידו הטוב מרן שליט"א.

בברכה רבה
יקותיאל דטבריה